

17. XI, 1931

Poprečna v gotovini plačana

ŠTEVILKA 11

LETNIK XXXII

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1931

VSEBINA: *Dr. Basaj:* Pomanjkanje gotovine. — Vpliv politike na rusko združništvo. — *Revizor Kristofič:* O revizijah zadrug. — Pravilnik o prometu umetnih gnojil. — Gospodarski pregled. — Združništvo v državi. — Združništvo v inozemstvu — Iz gospodarstva. — Davki in takse.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11, I. 1931.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Posojilnice na Črni gori pri Ptuj, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 22. novembra 1931 po sveti maši. Dnevni red: 1. volitev načelnika. 2. volitev tajnika. 3. volitev novih odbornikov. 4. pogovor radi posojil. 5. slučajnosti.

Občni zbor Lončarske zadruge v Filovcih, r. z. z. o. v., se bo vršil dne 29. novembra 1931 ob 15. uri v hiši načelnika Lovrenčič Franca v Filovcih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računskih zaključkov za I. 1929 in 1930. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. čitanje revizijskih poročil iz I. 1927, 1929 in 1931. 6. slučajnosti.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruge v Sv. Lovrencu na Dravskem polju, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo dne 22. novembra 1931 po rani službi božji v prostorih posojilnice. Dnevni red: 1. likvidacija zadruge. 2. slučajnosti.

Izredni občni zbor Gospodarske zadruge v Šmihelu pri Šoštanj, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo dne 29. novembra 1931 ob 3. uri dopoldan v posojilniških prostorih Stomškevega doma. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. poročilo načelstva. 3. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Pomanjkanje gotovine.

Dandanes se mnogo govori o finančni krizi. Poklicani in nepoklicani o tem razpravljajo, vsak seveda primerno temu, kolikor je o finančnih vprašanjih poučen in pa primerno temu, kar si želi, da bi se iz sedanjega položaja razvilo. Gotovo pa je, da se o tem premalo piše.

Prvo, kar bi bilo treba ugotoviti za naše razmere, je to, da bi morali praviloma govoriti ne o finančni krizi, ker je ta izraz presplošen, temveč o **pomanjkanju gotovine**. To pomanjkanje že dalj časa traja in njegove posledice zelo neprijetno občutijo vse panoge gospodarstva. Zato je razumljivo, da se s tem vprašanjem mnogo pečajo in so tudi že bili stavljeni razni predlogi.

Beg gotovine.

Od kod pomanjkanje gotovine? Gotovo od tod, ker se je velik del gotovine, ki je bil v cirkulaciji, **neupravičeno cirkulaciji odtegnil**. Naše gospodarstvo z razmeroma majhnim obtokom nujno potrebuje jako cirkulacijo. Če se gotovina v cirkulaciji zmanjša in mnogo gotovine izgine v privatne blagajne, skrinje itd., potem bi bil izhod v tem, da se dá mesto nje nov denar v obtok. To pa ne gre, ker bi to pomenilo inflacijo.

Moramo torej vprašanje pomanjkanja

gotovine rešiti le na ta način, da **gotovina**, ki se je cirkulaciji odtegnila, **zopet pride v cirkulacijo**. Da pa moremo reševati to vprašanje, moramo rešiti poprej vprašanje, zakaj se je gotovina v toliki meri cirkulaciji odtegnila, da ogroža zdrav razvoj gospodarstva.

Vzroki, ki ne drže.

Tu je treba pred vsem ugotoviti, da temu **ne more biti vzrok nezaupanje proti dinarju**. Gibanje cen nam kaže, da denarja manjka in da zato denar višje cenimo kot smo ga cenili poprej. In ker denar višje cenimo, blago pa radi tega manj, zato **cene blaga, izražene v denarju, padajo**. Ljudje torej znajo denar ceniti, kot ga še niso znali, Ljudje varčujejo, kot še niso varčevali. Ljudje zelo malo kupujejo. In kar so imeli kakih dolarjev ali drugih valut, skušajo spremeniti v dinar.

Pomanjkanju gotovine tudi ne more biti vzrok **nezaupanje proti denarnim zavodom**. Če bi bilo to, potem bi se dviganje vlog, kakršno je bilo zadnje mesece, ne pojavilo pri vseh denarnih zavodih brez izjeme, pri bankah enako kot pri regulativnih hranilnicah in kreditnih zadrugah, temveč samo proti enemu ali drugemu denarnemu zavodu. Saj je vendar znano vlagateljem, da je pri kreditnih zadrugah z neomejeno zavezo tako veliko jamstvo, da ne more za vlagatelje biti izgubljen niti en dinar. Ravno tako je znano, da pri regulativnih hranilnicah jamči

za vloge občina s svojim premoženjem in s svojo davčno močjo.

Torej ni razlogov za nezaupanje niti do denarja, niti do denarnih zavodov. Ni se tudi dejansko zgodilo nič takega, kar bi dalo povod za nezaupanje v eni ali drugi teh dveh smeri.

Kriza zaupanja — pravi vzrok.

Pa vendar upravičeno govorijo o **krizi zaupanja**. Upravičeno govorijo, da je vsemu temu, kar se sedaj po vseh državah na svetu dogaja v denarstvu, vzrok splošno nezaupanje. Ni to nezaupanje v denar, ne nezaupanje v denarne zavode, ampak splošna vznemirjenost, strah, nervoza. Izgleda, kakor da bi ljudje hoteli imeti vse pri rokah povezano v culico in biti pripravljeni za vsak slučaj.

Nehote se vprašamo po vzrokih, ki so dovedli do krize zaupanja in do tega neverjetnega razpoloženja med vlagatelji. Preveč je vzrokov, da bi jih mogli izčrpno navajati, komplicirani so in mnogokrat so celo izven gospodarskega polja.

Kriza produkcije.

Dogodki v svetovnem gospodarstvu zlasti kriza vseh panog produkcije, je gotovo važen razlog. Saj so nekateri iz te občegospodarske krize smelo napravili ta zaključek, da se je kapitalistični gospodarski red pokazal kot nesposoben, da se je preživel. Zato pričakujejo nehote nov gospodarski red, nov družabni red. O izvedljivosti in verjetnosti njihovega zaključka jih utrjuje komunistična Rusija, fašistična Italija in sploh skrajne struje, ki se pojavljajo v raznih državah.

Angleški funt.

Zelo močno so vplivali tudi nezaslišani dogodki finančnega značaja v vseh velikih državah, ki so deloma še posledica svetovne vojne in mirovnih pogodb. Padec angleškega

funta je prišel kot grom z jasnega neba in potresel ne le denarstvo angleškega imperija, ampak tudi denarstvo vseh onih držav, ki so bile v ozkih trgovskih stikih z Anglijo in katerih valuta je bila manj ali bolj ozko vezana na funt. Dogodki na finančnem trgu v Ameriki, kjer so borzni potresi že leta 1929 začeli rahljati pretirane kurze industrijskih in bančnih papirjev, so imeli na splošno to posledico, da je nezaupanje v papirnatih vrednotah vsake vrste stopnjama postalo splošen pojav ne le v Ameriki, ampak tudi na vseh evropskih borzah. Milijardne vrednote, kot posledica znižanih kurzov, so bile izgubljene.

Vloga časopisja.

To razpoloženje nezaupanja, ki ga je ustvarjala svetovna gospodarska kriza, polomi gospodarskih in finančnih podjetij ter borzne katastrofe v trgovini papirjev, pa je časopisje prenašalo običajno v pretiranih barvah na vse narode in vse sloje. Moglo bi se reči, da je to ena izmed slabih posledic časopisja, ako preveč enostransko obvešča publiko o dogodkih, ki so komplicirani in jih je lajiku težko razumeti.

Agitatorji.

Poleg časopisja so bili in so pa tudi agitatorji, ki imajo svoje posebne interese na tem, da ljudstvo spravijo v strah in zbežanost. Med takimi agitatorji se pojavljajo zlasti ljudje, ki so tako prezadolženi, da dobro vedo, da se z lastno močjo svojih dolgov ne bodo mogli nikdar otresti. Zato stavijo vse upe in nade na inflacijo, katera bi njihovo težko breme v zlatih dinarjih čez noč spremenila v lahko papirnato breme. Ravno ta osebni interes ljudi, ki imajo visoke obveznosti, jih je privedel do tega, da so postali agitatorji za inflacijo in da begajo ljudstvo, zlasti one, ki imajo vložene v posojilnicah svoje prihranke.

Dviganje vlog.

Tako so mnogi vlagatelji postajali bolj in bolj nezaupljivi in niso si vedeli drugače pomagati, kot da so šli po denar, ki so ga imeli naloženega in ga odnesli domov. Ko so pa denarni zavodi videli, da ni pričakovati konca te nezaupljivosti in dviganja ter začeli zato ljudi pogovarjati in izplačila zadrževati, tedaj je imelo to ravno nasprotni učinek, da so se vlagatelji kar skušali, kdo bo poprej dvignil svoj denar. V teh razmerah je samo po sebi umevno, da se je ogromno gotovine v denarnih zavodih dvignilo in se je ta gotovina tezavrirala v domačih blagajnah in skrivališčih.

To nezaupanje in tezavriranje denarja je postalo svetovni pojav. Celo v najbogatejši državi, v Franciji. Počeli so tam s tezavriranjem papirnatega denarja. Kmalu jim pa tudi to ni bilo zadosti in začeli so papir zamenjavati za zlato in tezavrirati zlato, tako da je celo francoska narodna banka izplačevanje zlata ustavila.

Tako se je splošna gospodarska kriza sčasoma uveljavila predvsem v eni smeri, v smeri nezaupanja. **In boj proti krizi danes ni več drugega, kakor boj proti nezaupanju.**

Seveda zbeganci, ki tezavrirajo denar doma, ne pomislijo, da si s tem niso prav nič pomagali. Če bi res nastala kaka škoda za one, ki imajo denar, bi nastala enako za one, ki ga držijo doma, kakor za one, ki ga imajo naloženega v denarnih zavodih. Še manj seveda ti zbeganci mislijo na to, da sami sebi povzročajo škodo, ko zgubijo na obrestih in ko je denar doma podvržen riziku izgube, požara, tatvine in slično. Ne pomislijo tudi na ogromno škodo, ki jo s tezavriranjem gotovine povzročajo celokupnemu gospodarstvu. Radi pomanjkanja gotovine morajo razna pridobitna podjetja omejevati promet in obratovanje. To omejevanje

se včasih tako stopnjuje, da pride do ustavitve obrata, do popolnega zastoja v prometu. In poleg ogromne gospodarske škode, ki nastaja iz zadrževanja gotovine, grozi še socialna rana brezposelnosti, ako podjetja ne bi mogla več obratovati.

Kot smo že rekli, se je borba proti svetovni gospodarski krizi spremenila v borbo proti nezaupanju, kajti nezaupanje izpodkopa vladajoči kreditni sistem gospodarstva.

Tu pa stojimo pred težkim vprašanjem, kako vrniti ljudem izgubljeno ali vsaj omajano zaupanje, kako ozdraviti krizo zaupanja. Težko je prepričanemu brezvercu govoriti o veri in ga z dokazi spreobrniti. Če bi to bilo mogoče, potem vera pač ni več vera, ampak samo vprašanje logike. Nekaj podobnega je tudi z zaupanjem. Če ga ljudje nimajo, ga jim ni mogoče vliti z nürnberškim lijakom. V ljudi se bo zaupanje polagoma samo vrnilo, ako bodo za trajno in popolnoma odstranjeni vzroki nezaupanja. Zato je potrebno, da vse napravimo, o čemer mislimo, da je v stanu zaupanje ljudem vrniti.

1. Varnost posojilnic.

Predvsem je treba ob vsaki priliki ljudem dopovedati, da so naše posojilnice z neomejeno zavezo v tej svoji podlagi tako trdne, da za vlagatelje ne more propasti niti en dinar. Če se jim danes vloženi denar na zahtevo ne izplačuje, je to samo radi tega, ker posojilnice prihrankov ne morejo in ne smejo držati v blagajni, sicer bi tudi ne mogle vložnega denarja vlagateljem obrestovati. Zato so posojilnice vloženi denar deloma dale na posojila, katerih pa tudi ni mogoče kar čez noč izterjati posebno še v današnjih časih. Deloma so pa posojilnice naložile ta svoj denar pri zvezi.

Zveza seveda zopet ni smela držati vseh milijonov v blagajni, ker bi sicer posojilnicam ne mogla njihovih naložb obrestovati.

Zato je v prvi vrsti denar posojilnic dala drugim posojilnicam in produktivnim zadrugam kot kredite v tekočem računu. Zveza mora namreč po svojih pravilih vršiti denarno izravnavo med denarnimi zadrugami. Razen tega pa je prav znatna likvidna sredstva naložila drugod, da ji denar ne leži mrtev in ji nosi obresti.

2. Dinar.

Pojasnjevati je pa treba tudi ljudem, kako je z dinarjem. Za dinar se danes ni bati. **Narodna banka**, ki je naš zavod za izdajo novčanic, ima poveljstvo nalogo, da drži dinar. To nalogo mora vršiti tako, kakor ji predpisuje **zakon o stabilizaciji**. In na zakon je Narodna banka vezana. Kar je najvažnejše, naš finančni minister Gjurić je ponovno izjavil, da se bo dinar brezpogojno držal. Osebnost sedanjega ministra za finance pa daje popolno jamstvo, da bo njegova beseda držala.

Zato je napačen račun prezadolžencev, ki že pričakujejo z nestrpnostjo čas inflacije in s tem osvoboditev od težkih dolgov ter škodoželjno privoščijo vlagateljem izgubo na realni vrednosti njihovih prihrankov.

3. Ne držimo denarja doma!

Vsem, povsod in ob vsaki priliki pa naj posojilnice priporočajo, da **denarja ne kupičljo doma**, ker je to škoda ne le za dotičnike, ampak za celo naše gospodarstvo. Enako pa naj tudi posojilnice **ne držijo prevelike gotovine v blagajni**, temveč jo pošiljajo zvezi. Le na ta način moremo polagoma zopet priti do normalne cirkulacije denarja.

4. Obnovitev cirkulacije.

Edina pot do obnovitve denarne cirkulacije je ta, da vse posojilnice **strogo in brezpogojno držijo obljubo, da vsak denar vložen po 25. septembru, vsak čas**

na zahtevo izplačajo. Če bodo ljudje o tem znali in bodo na podlagi dejanj o tem prepričani, je gotovo, da bo marsikdo prinesel svojo gotovino zopet v posojilnico. Nevarnosti, katere se je bil preplašil, dejansko ni; uvideva pa tudi, da je prenevarno in nespametno držati toliko gotovine doma. — Ravnotako kot posojilnice bo pa seveda **tudi zveza strogo in brezpogojno izvrševala obljubo, da vse naložbe po 25. septembru posojilnicam vsak čas na zahtevo izplača**. Če hočemo obnovitev cirkulacije denarja, ki je za gospodarstvo ravno tako življenjskega pomena, kakor za naše življenje cirkulacija krvi, potem moramo hoditi to pot. Kdor pa kljub temu denar zadržuje, ta cirkulacijo onemogoča, ta s svojim ravnanjem pomaga, da naše gospodarstvo polagoma hira.

5. Varčevanje.

Še eno moramo omenjati in to je **varčevanje**. Kakor je varčevanje danes težko priporočati, ker bo marsikdo na to odgovoril, da naj mu raje vrnemo njegovo vlogo, mesto da mu priporočamo varčevanje, vendar je današnji čas bolj kot kdaj varčevanje treba priporočati. Poleg zadrževanja gotovine v privatnih blagajnah je po našem mišljenju drugi važni razlog naše finančne krize **pomanjkanje domačega kapitala**. Znano je, da so tuji kapitalisti v ogromni meri odpovedali in izterjali kredite, ki jih je poprej uživala naša industrija in veletrgovina. Ogromne vsote tujega denarja so vsled teh odpovedi odšle iz naše države. Vrzeli, ki so nastale, bi moral zamašiti naš domači narodni kapital. Tega pa je žalibog premalo. Odtod tudi stiska našega gospodarstva. Zato moramo bolj kot kdaj pri propagandi varčevanja poudarjati narodni pomen varčevanja radi neodvisnosti od tujega kapitala. Tujec nam bo v kritičnem trenutku odpovedal pomoč; zato na tako pomoč ne smemo

zidati. Če pa bomo imeli zadosti lastnih prihrankov, nam ne bo treba za tuji kapital plačevati tributa in ne bo naše gospodarstvo v taki neprijetni, da ne rečemo **naravnost nevarni odvisnosti od dobre ali slabe volje, od naklonjenosti ali nenaklonjenosti tujega kapitala.**

Lastimo si z vso pravico to zaslugo, da smo v času, ko še ni nihče mislil na možnost stiske radi nezanesljivosti tujega kapitala, na številnih tečajih s predavanji in pa v našem glasilu priporočali varčevanje radi

narodno političnih namenov. Danes smo prišli v položaj, ko marsikdo na svoji koži občuti, kako nas je tuji kapital pustil na cedilu in kakšna škoda je, da nismo [v dobrih časih vsi kot celota z združenimi močmi varčevali in ustvarjali narodni kapital in s tem svojo neodvisnost. Je sicer pozno ali moremo reči, da ni vse zamujeno, ni prepozno. Kakor je danes težko priporočati varčevanje, kakor je danes težko varčevati, kljub vsemu temu moramo to storiti, **ker je to najsigurnejša pot iz današnje finančne krize.**

Vpliv politike na rusko združništvo.

Združni teoretiki trdijo, da se mora med načela, na katerih sloni združništvo, privzeti tudi načelo stroge politične nevtralnosti. Iz zgodovinskega razvoja združništva v posameznih državah pa vidimo, da je ta zahteva le ideal, ki ga niso nikjer dosegli v polnem obsegu. Politika se je zanašala v združništvo ne le od znotraj, od članov samih, ampak tudi od zunaj, od izvenzadružnih krogov.

Že prve Šulcejeve zadruge so trpele, ker jim nemška vlada ni zaupala in je ta nezaupljivost trajala cela desetletja. To je bil tudi eden izmed vzrokov, zaradi katerih je Šulce s tako vztrajnostjo odklanjal vsako državno vmešavanje v združno gibanje in tudi ni hotel nič vedeti o državnem protekcijonizmu. Tudi konzumna društva so bila enakega naziranja. Ker se je govorilo o zvezi teh organizacij s socialnodemokratsko stranko, so bila isto tako izpostavljena nezaupanju vladajočih krogov.

Rajfajzno stališče v tem pogledu ni bilo posebno izrazito. Nasprotno pa je vlada naravnost podpirala v združnem gibanju socialno reformatično smer. Pristaši te struje, ki pa je kmalu propadla, so zasto-

pali načelo državne pomoči v zvezi z meščansko samopomočjo.

Več ali manj podoben razvoj opazamo tudi po drugih državah, kjer opazimo slične pojave, da je namreč politika, in sicer tudi strankarska politika imela večji ali manjši vpliv na združno gibanje, dasiravno je združništvo povsod zasledovalo poglobitno le gospodarske namene.

Ako si ogledamo zgodovino ruskega združništva, vidimo že ob prvih početkih, ki segajo v sredino preteklega stoletja, da je bil tu vpliv politike močnejši nego v zapadni Evropi, čeprav se je rusko združništvo ravnalo po zapadnoevropskem vzoru. Tudi rusko združništvo se je v predvojni dobi naslanjalo na kapitalistični gospodarski red. Vodstvo združnega gibanja pa je bilo v veliki meri v rokah ruskega liberalnega izobraženstva, ki se je od politično-revolucionarnega stremljenja obrnilo na gospodarsko polje, toda je v bistvu ostalo zvesto svojim nazorom. Zato ni bilo čudno, da je rusko združništvo, osnovano na demokratičnem svetovnem naziranju, kmalu prišlo v ostro navzkrižje s caristično vlado.

Vkljub vsemu nasprotovanju in vsem

oviram, ki jih je povzročala caristična vlada, je zadržno gibanje v Rusiji močno naraščalo in je bilo na zunaj politično nevtralnno. Tako je obstojalo l. 1914 že 13.300 konzumnih zadrug ter 20.885 kmetijskih in kreditnih zadrug. Nekatero zadrugo so bile prav velike in mogočne, konzumno društvo v Moskvi n. pr. je štelo okoli 100.000 članov, ruska velenakupna družba je imela prometa nad 156 milijonov rubljev.

Posamezne zadrugo so bile večinoma priključene osrednjim zvezam. Med njimi so bili: centrosojuz (za konsumne zadrugo), selskosojuz (za kmetijske zadrugo) in posamezne posebne zveze: maslocentr (za mlecarske zadrugo), Inocentr (za zadrugo lanarjev in pridelovalcev konoplje) in podobne organizacije.

Ko je nastopila revolucija, je prišlo do čudnega pojava. Vsi nasprotniki boljše vizma so se zatekli k zadrugam, v katerih so morda videli edini uspešni protiutež proti novim mogotcem. Zato je bilo lahko razumljivo, če so novi oblastniki sprva napram zadrugam zavzeli malo prijazno stališče in če so poskušali v časih vojnega komunizma (do l. 1921), da bi država edina vodila vse gospodarstvo.

Leta 1921 je bilo konec vojnega komunizma. Lenin je uvedel novo ekonomsko politiko, po začetnih črkah teh treh besed kratko imenovano „nep“. Ta nova struja je imela evolucionaren značaj in se je v izvestnem pogledu bližala kapitalističnim tendencam. Trg se je znova odprl in zasebna lastnina je bila priznana. Komaj dve leti po uvedbi tega novega pravca je bilo že 90 odstotkov obnovljene trgovine v zasebnih rokah. Na deželi pa so se bili začeli dobri časi za kulake, kakor so imenovali večje kmete, ki so bili vsled razdelitve veleposestev pridobili mnogo zemlje. Vse to je imelo velik vpliv na ruske razmere. Položaj pa se

je zopet izpremenil, ko je prodril načrt petletnega gospodarstva, t. zv. piatiletka, za katero se je navdušila zlasti ruska mladež.

Današnje stanje zadržništva v sovjetski Rusiji se more označiti tako, da so svobodne, neodvisne in nevtralne zadrugo v stari obliki izginile in namesto tega vstopile v službo nove države premenivši svoj značaj in svoje principe. Zadrugo so postale sovjetske državne organizacije, so podvržene državni kontroli in stoje na stališču diktature proletariata. Centralno-politična oblast države, utelešena v komunistični stranki, vlada absolutno; zadrugo so orodje za doseg političnih ciljev vladajoče državne oblasti, kakor je označil Lenin v svoji knjigi o zadržništvu: „Zadržni kapitalizem je v razliki z zasebno-gospodarskim kapitalizmom pri obstoju sovjetske oblasti neka vrsta državnega kapitalizma in kot tak je za nas sedaj koristen.“

Zadrugam je odkazan poseben položaj, ki ni združljiv s stališčem zapadnega zadržništva. Zadrugo so edine zakonite dobaviteljice in imajo tudi zaradi drugih vsakovrstnih predpravil pri razdeljevanju blaga med občinstvo skorajda monopolno stališče. Posebnega pomena je še okolnost, da uživajo zadržniki pri nabavi živil in pri dodelitvi industrijskih izdelkov posebne ugodnosti in dalekosežne predpravice.

Na drugi strani pa stoje nasproti tem predpravilam tudi mnoge omejitve. Tako morejo načeloma pridobiti članstvo samo taki, ki veljajo v sovjetski uniji kot popolni državljani, ki imajo torej po ustavi volilno pravico. Komunistično obeležje se izraža tudi v tem, da se skoro ne daje blagovni popust kakor je običajen pri zapadnih zadrugah. Tak blagovni popust bi preveč spominjal na dividendo.

Ako bi orisali nalogo ruskih zadrug še natančneje, bi se pokazalo, da je njihov na-

men nadomestiti kapitalistično posredovalno trgovino, pritegniti kmetijstvo, kateremu pripada 23 do 26 milijonov kmetijskih gospodarstev, v mehanizem ptiiletke in pripravljati podružabljenje individualne poljedelske produkcije.

Potemtakem niso konzumne zadrage samo razdeljevalnice blaga iz državnega gospodarstva, ampak imajo, čeprav same niso producentinje, tudi nalogo, da skrbje za potrebe državne produkcije in so obenem najvažnejši pot, po katerem se razdeljujejo izdelki nacionalizirane industrije. Zadrage razdeljujejo vse vrste produktov, ne samo potrebščine za življenje ter morajo oskrbovati ne samo svoje člane, ampak celokupno prebivalstvo in jim je v to svrhu zasigurano ravnokar opisano izjemno stališče z mnogimi predpravkami. S temi nalogami stoji v najožji zvezi postranska naloga, izpodriniti vso zasebno posredovalno trgovino.

Med najbolj važne naloge zadrug spada ureditev blagovnega zamenjavanja v področju preskrbe z žitom. V tem oziru sklepajo generalne pogodbe z državno industrijo za daljši čas (od pol leta do enega leta), da imajo centralne zveze varnejše jamstvo za stalno dobavljanje industrijskih izdelkov kot protivrednost za nakupljeno žito in druge kmetijske pridelke.

Da se lažje oceni pomen sedanjih ruskih zadrug in obseg njihovega poslovanja, naj sledi nekaj števil. Leta 1928 so našteali 28.612 konzumnih zadrug z 85.000 prodajalnami in približno 20 milijoni članov. Število kmetijskih zadrug so cenili na približno 80.000.

Kjer je solnčna stran, je tudi senčna. Stalin sam je v nekem letošnjem odloku očital konzumnim zadrugam, da so „nepremične in birokratične“, kar da je privedlo do tega, da je „blagovni promet zmrznil“. Glavni očitak zadeva pač preveliko birokra-

cijo, kar se da razlagati iz ozke zveze zadrug z državnimi oblastmi. Zadržni nastavljeni se čutijo vse preveč kot uradniki. Dalje se navaja, da komunistično naziranje ovira nabiranje potrebnega lastnega kapitala. Članski deleži so prenizki. To pomanjkanje denarnih sredstev v zvezi z birokatizmom in monopolskim položajem ovira svobodni razvoj in svobodno pobudo.

Skoraj še večjega pomena kakor konzumnim društvom dane naloge in njihova podreditev pod sovjetski sistem je podreditev kmetijskih zadrug sovjetskim nameram. Socializacijo kmetijstva skuša ruska vlada doseči na dva načina, namreč z gospodarstvom na državnih posestvih in s kolektivizacijo.

Državna posestva zavzemajo veliko površino in obsegajo povprečno 30.000 do 60.000 hektarjev; največje med njimi z imenom „Gigant“ obsega celo 220.000 hektarjev in meri od severa proti jugu 84 km, od vzhoda proti zahodu pa 62 km. Tem posestvom pravijo „sovhos“. V preteklem letu so baje na njih pridelali 40 milijonov pudov (nad 650.000 ton) žita.

Poleg državnih posestev dobimo kolektivne obrate, katere imenujejo „kolhos“. Veleposestniško zemljo so po revoluciji razdelili med kmete. Pri tem so največji dobiček imeli t. zv. kulaki, t. j. veliki kmetje. Najlepše razmere so kulaki imeli ob času, ko je bila v veljavi „nep“ (nova ekonomska politika); sedaj jih zelo zatirajo in veljajo za izumirajoč sloj. Vlada namerava male in srednje kmetije spojiti v kolektivne obrate in jim dati priliko, da gospodarijo tudi z občinsko zemljo. S tem se ustvarjajo „kmetijski veleobrati, kar odgovarja tem bolj željam vlade, ker oddajajo male kmetije splošnosti primeroma mnogo manj žita nego velika posestva.

Ruska vlada se vztrajno drži naziranja,

da je in mora kot socialistični končni cilj v kmetijstvu ostati kolektivno poljedelstvo urejeno kot veleobrat bodisi v združni, bodisi v državni obliki. Temu namenu služi tudi uvedba traktorjev, katerih uporabo vlada na moč podpira, ker prevladuje uverjenje, da je veleobrat tudi v kmetijstvu na mestu. Kmeta da je treba z nasvetom in podporo, zlasti pa z zgledi vzornih posestev privedi od individualnega malega obrata do združnega veleobrata. Kolektiviziranje se izvršuje na trojen način. Najprej potom kmetijske komune, ki je obenem produkcijska in konzumentska komuna. Pri komunah je zasebna posest produkcijskih sredstev popolnoma odpravljena in vsa dela se opravljajo družabno. Druga dva načina sta kombinacija med individualnim gospodarstvom in komuno. Najnižje stoji zadruga za skupno obdelovanje polja, v kateri se le poljsko delo izvršuje skupno.

Socializmu tudi zelo ugaja oblika kmetijske produktivne zadruge, kakor so mlekarske zadruge, zadruge za uporabo krompirja, perutninarske, sadjarske in podobne zadruge, pred vsem pa strojne, traktorske in melioracijske zadruge.

Naloge, ki jih imajo zadruge izvršiti v kmetijstvu, se dado na kratko označiti tako-le: „Kolektivna gospodarstva na eni strani, sovjetska posestva na drugi strani so končni cilj nove socialistične organizacije kmetijstva. Kolikor že obstoje, predstavljajo podružabljeni del kmetijstva.“

Celokupno rusko državno gospodarstvo je izraženo in praktično zapopadeno v petletnem gospodarskem načrtu, v piatiletki, o kateri se toliko piše in razpravlja. O tem načrtu moramo nekoliko izpregovoriti, ker zelo vpliva na združništvo dajajoč mu priliko, da se izredno razširi in poglobi.

Avtor piatiletke je prav za prav Lenin, ki je leta 1922 naročil več inženerjem, naj izdelajo načrt za elektrizacijo, t. zv. elektri-

fikacijo. Piatiletka je bila dalje nekaka komunistična reakcija na politiko „nepa“ v časih, ko so celo boljševiki pričakovali rešitev od inostranske pomoči, zlasti od inozemskih kreditov. Toda ta tuja pomoč je naletela na razne težave, kar je povzročilo, da so se začeli boljševiki upirati in da se je vzbudilo v njih zaupanje v lastno moč. Iz te samozavesti, oziroma iz tega odpora je nastal omenjeni petletni načrt, ki je bil kot izredno učinkovit program od ruskega delavstva, zlasti od mladine, sprejet z velikim navdušenjem.

Piatiletka je dejansko gigantski načrt za industrializacijo Rusije in za socializacijo ruskega kmetijstva. Da se prevede, je treba rekordnega dela, od ruskega ljudstva pa se pričakuje veliko samozatajevanje in neskončna potrpežljivost. Vlada si prizadeva neumorno, da vzpodbuja v ruskem delavstvu voljo do dela. Da podžge delavstvo, se n. pr. določajo nagrade za najboljše tovarne ali za najboljše skupine delavcev ali za najsposobnejše posamezne delavce. Tako je dobila tovarna AMO v Moskvi, ker je izdelala 3% več blaga kakor je znašala letna kvota, nagrade 750.000 rubljev za zgradbo lastnih delavskih stanovanj.

Sporno je, ali se je piatiletka prevedla oziroma če se bo sploh prevedla. Vlada je mnenja, da je dosegla popoln uspeh in postavlja vedno višje zahteve. Drugi zopet dvomijo o uspehu in se celo govori o Potemkinovih vaseh. Kako velikanski je ta načrt, naj pojasni nekaj zgledov. V rudarski in kovinski industriji se grade trije ogromni plavži s produkcijsko kapaciteto 4½ milijona ton. Premoga se je v Rusiji pred vojno nakopalo 23 milijonov ton, v l. 1927/28 je produkcija poskočila že na 36 milijonov in v l. 1929/30 celo na 46 milijonov ton. Petletni načrt pa predvideva trikrat večjo produkcijo nego pred vojno.

Najbolj je baje napredovala elektrifikacija. Njej posveča sovjetska vlada svojo posebno pozornost. Bolj zapostavljene so lahke industrije; vendar so pa začeli tudi tu z energičnim delom. Tako je baje zlasti napredovala usnjarska industrija, ki je l. 1928 izdelala 38 milijonov parov čevljev, l. 1929 pa že 63 milijonov, pri čemer pa se je poslabšala kvaliteta.

Na piatiletko vežejo nadaljne, skoraj fantastične načrte. Govori se že o desetletnem in dvajsetletnem gospodarskem načrtu. Med drugim se zlasti misli na to, kako bi se ogromna država bolj odprla prometu z izgradnjo in izpopolnitvijo prometnih sredstev. Misli se tudi, kako bi se dala preurediti kmetijska produkcija. Tako naj bi se pridelovanje pšenice potisnilo bolj proti vzhodu na mejo Azije. Praktično izraženo pomenja ta načrt, da ne namerava Rusija sedanjih žitnih pokrajin, kakor so Ukrajina, kubansko ozemlje in severni Kavkaz, več porabljati za pridelovanje žita, ampak za pridelovanje dražjih rastlin, kakor n. pr. soje itd. Pšenica se da pridelovati tudi na tleh, ki so za koncentrirane rastlinske vrste pre-suha. Zavaljo tega so začeli pšenico sejati v pokrajinah onstran Volge v Kazakistanu in v južnozahodnih delih Sibirije. Ta ozemlja zavzemajo površino približno 400 milijonov hektarjev, od česar je doslej obdelanega le 35 milijonov hektarjev. V naslednjih treh letih naj bi se obdelana površina povečala za nadaljnih 20 milijonov hektarjev, pri čemer odpade 8 milijonov na ozemlje ob Volgi,

8 do 10 milijonov na Kazakistan in 4 do 5 milijonov hektarjev na Sibirijo.

Sodbe, ki se izrekajo o piatiletki, si močno nasprotujejo in zato si je o njenem značaju težko ustvariti pravo sliko. Brez dvoma pa je, da gre za ogromne projekte. Angleški državnik Lloyd George se izraža v teh naporih tako-le: „Komunistični voditelji so se vrgli na to, da izvedejo načrt, ki po svojem obsegu in pomenu zatemnjuje vse, kar nudi zgodovina velikih in smelih podjetij. Nameni Petra Velikega postanejo v primeri s Stalinovimi cilji brezpomembni.“

Če se bodo vsi ti velikopotezni načrti uresničili, če bodo tako rekoč iz zemlje pričarana velikanska podjetja zmožna življenja in kakšen vpliv bo vse to imelo na zapadno Evropo, to bo pokazala šele bodočnost.

Na vsak način pa je za zadrugarje dragoceno dejstvo, da so bili komunistični voditelji prisiljeni, postaviti zadruge v službo svoje ideje, torej tudi v službo državnega socializma. Naj kdo sodi o državnem socializmu kakor hoče in naj ga smatra za nezdrujljivega s pravim jedrom združne ideje, ruski zgled kaže, kako neskončno krepke sile leže v združni misli. Za nas bodi to nauk, da osnovno misel zadruge, načelo „eden za vse, vsi za enega“ širimo z vso močjo in z največjim poudarkom in tako pripomoremo da se bo ukoreninila v najširših plasteh ljudstva. Vse to pa seveda brez političnih tendenc. Napeti je treba vse sile, da se sedanja kriza premaga s čim manjšimi žrtvami.

Revizor Kristofič:

O revizijah zadrug.

V zadnjih letih je pridobilo slovensko združništvo v številnih novih zadrugah močan prirastek. Mnogim članom načelstva in

nadzorstva pri takih zadrugah, ki se poprej niso udeleževali pri združništvu, pa tudi mnogim starejšim našim zadrugarjem, niso dovolj poznani predpisi zakona o revizijah zadrug. — Zato smatram za potrebno, podati našim zadrugam nekoliko pojasnil o

tem važnem zakonu. Samoumevno je, da ni mogoče komentirati dosledno vseh predpisov predmetnega zakona. Zato bom navajal v naslednjem le namen in nekatere predpise.

Vse zadruge, ki so osnovane na temelju zakona z dne 9. aprila 1873, d. z. št. 70., so samopravne gospodarske organizacije, katerih edini namen je, da pospešujejo gospodarstvo svojih članov. — Z ozirom na to, da zadruge tudi v resnici služijo svojemu namenu in delujejo v mejah pravkar omenjenega zakona, je vpostavljena kontrola nad zadrugami s posebnim zakonom z dne 10. junija 1903, d. z. št. 133 in ministerijalno naredbo z dne 24. junija 1903, d. z. št. 134.

Ta zakon predpisuje v glavnem sledeče:

Vsaka, na podlagi zakona od 9. aprila 1873. osnovana in registrirana zadruga se mora vsaj vsako drugo leto podvreči reviziji v vseh panogah njenega gospodarstva in njene uprave. Revizijo more izvršiti strokovno izobražen revizor, ki ne sme biti član zadruge.

Posameznim revizijskim zvezam je priznana pravica, da imenujejo za svoje zadrugelčlanice tudi svoje revizorje.

Pri izvrševanju revizij je revizor dolžan strogo varovati uradno tajnost o vseh pri reviziji doznanih zadevah v zadrugi.

Revizija je lahko napovedana ali pa tudi nenapovedana; vršiti se mora vedno na sedežu zadruge. Načelstvo zadruge je v vsakem slučaju dolžno, nemudoma pripraviti vse potrebno za revizijo in obenem obvestiti nadzorstvo (ako sploh obstoji) in ga pozvati, da se udeleži revizije.

Na eventualno zahtevo funkcionarjev zadruge se mora revizor legitimirati.

Funkcionarji zadruge so dolžni, dajati revizorju potrebna pojasnila in tudi odgovarjati na vsa njegova vprašanja. Vsa taka pojasnila in vsi podatki morajo biti točni, jasni in resnični.

V slučaju, da bi se stavile revizorju pri izvrševanju revizije kake zapreke od strani funkcionarjev zadruge, jih mora revizor najprej opomniti na njihovo dolžnost in jih obenem opozoriti na kazni, katere bi jim naložilo pristojno sodišče. Ako bi ostal tak opomin brezuspešen, mora revizor javiti zadevo pristojnemu registracijskemu sodišču.

Po izvršeni reviziji mora revizor javiti izvršitev revizije pristojnemu trgovskemu sodišču i. s. če je bil v to poklican po kaki revizijski zvezi, potom slednje, sicer pa neposredno.

Nadalje mora revizor sestaviti o uspehu revizije revizijsko poročilo, v katerem mora navajati vse za presojo poslovanja in obstoječih razmer potrebne podatke, zlasti tudi ugotoviti, da li se vrši vse poslovanje zadruge po predpisih zakona in pravil. Ako je revizor ugotovil kake nedostake, jih mora navesti ter zahtevati, da jih načelstvo odstrani. V ta namen mora revizor staviti načelstvu revidirane zadruge rok, tekom katerega je dolžno, da ugotovljene nedostatke odpravi.

Svoje revizijsko poročilo dostavi revizor zadrugi ali po svoji revizijski zvezi ali neposredno.

Načelstvo revidirane zadruge je dolžno po prejemu revizijskega poročila kakor hitro mogoče sklicati sejo oziroma, če obstoja pri zadrugi tudi nadzorstvo, skupno sejo obeh odborov, pri kateri eden od navzočih odbornikov dobesedno prečita revizijsko poročilo, nakar se obravnava vsebina revizijskega poročila in eventualno sklepa, kako se bo posameznim naročilom revizorja ugodilo.

Čitanje revizijskega poročila se mora tudi staviti na dnevni red sledečega občnega zbora.

Pred potekom določenega roka mora zadrugino načelstvo revizorju dokazati ali na naslov svoje zadružne zveve ali njemu

samemu, kako so bila posamezna, v revizijskem poročilu navedena naročila izvršena.

V slučaju, da revizorju do poteka določenega roka zadruga ni dokazala, da so naročila izvršena, mora revizor ali potom svoje revizijske oblasti ali neposredno sam predložiti prepis revizijskega poročila s potrebnimi pojasnili vred pristojnemu registrajskemu sodišču, ki ima dolžnost skrbeti, da se zadruga drži določil zakona in pravil.

Iz navedenih predpisov zakona je razvidno, da nosi vsak združni revizor veliko odgovornost za vse izvršene revizije pri zadrukah. Istotako pa so odgovorni tudi člani načelstva in nadzorstva poedinih zadrug, ki se pa vselej ne zavedajo teh predpisov v polni meri.

V svrhu točne evidence in stroge izpolnitve predpisov zakona se vodi pri Zadržni zvezi v Ljubljani sistematična kontrola o zapadlosti rokov, ki so bili določeni posameznim zadrugam za odpravo nedostatkov.

Kot zadostno dokazilo o izvršitvi revizijskih naročil se smatra poročilo posameznih zadrug, ki vsebuje točne podatke k posameznim v revizijskem poročilu navedenim naročilom in je opremljeno z odtisom zadrugine tvrdke in lastnoročnima podpisoma dveh udov načelstva. Taka poročila se smatrajo kot zadostna z ozirom na predpise pravil in zakona z dne 9. aprila 1873. d. z. št. 70. v smislu katerega je načelstvo kot upravitelj zadruga solidarično odgovorno za vse svoje delovanje tako napram zadrugi, kakor tudi napram oblastem.

Kljub najboljši kontroli imajo revizorji s posameznimi zadrugami v tem pogledu veliko nepotrebne dela in to ponajveč vsled površno ali nepravilno izpolnjenih in pomanjkljivo podpisanih poročil od strani posameznih zadrug. Nekatere zadruga poročajo kar na kratko n. pr.: „Sporočamo, da smo ugodili vsem naročilom revizije.“

V več slučajih je poročilo zadruga podpisano le po načelniku ali njegovem namestniku, ki smatra tako poročilo kot za zadrugo neobvezno. Mnogokrat se tudi dogaja, da zadruga vpošiljajo mesto izčrpnega poročila o izvršitvi revizijskih naročil kratkomalo prepise zapisnikov o skupnih sejah, pri katerih je bilo na dnevnem redu revizijsko poročilo. Največkrat smatrajo funkcionarji posameznih zadrug to kot zadostno, četudi vsebujejo taki zapisniki mnogokrat pripombe, da se bo ugodilo enemu ali drugemu naročilu revizije. Samoumevno je, da take pripombe ne vsebujejo nikakih dokazov za to, da je bilo eno ali drugo naročilo v določenem roku tudi resnično izvršeno. — Medtem, ko moramo na take in podobne pomanjkljivosti opozarjati prizadete zadruga, smatrajo nekatere to kot nekako persekucijo od strani Zadržne zveze. — Kakor je razvidno iz prednavedenega, so taka kritiziranja in pritoževanja v vsakem oziru neutemeljena in tudi krivična.

Načelstvo se mora kot upravitelj zadruga vsak čas zavedati, da je strog red pri gospodarstvu neprimerno bolj potreben, nego kje drugod. Ako bi tega ne bilo, ne bi mogli o nobeni zadrugi trditi, da uspešno gospodariti. Ker pa sme vsaka zadruga poslovati v pravih [določenem namenu in v smislu predpisov zakona, je natančna revizija vsega njenega poslovanja nujno potrebna. Vsakokratni revizor ne predstavlja zgolj uradne osebe, temveč je tudi instruktor; on je dolžan poučevati zadrugine funkcionarje, kjerkoli uvideva, da je to potrebno.

Vsekakor je revizija v interesu zadruga potrebna. Pogosto se namreč pri revizijah ugotavljajo nedostaki, katerih obstoja se vodstvo zadruga niti malo ne zaveda.

V svrhu brežhibnega poslovanja pri posameznih zadrugah je v prvi vrsti poklicano načelstvo, da odpravi pri vsakokratni reviziji

ziji ugotovljene nedostatke kakor hitro je to mogoče. Takoj po prejemu revizijskega poročila mora pričeti z odpravljanjem grajanih nedostatkov in ne sme odlašati z delom, dokler ni ustrezno vsem naročilom revizije. Kakor hitro so manjkatki v polni meri odstranjeni, naj načelstvo o tem nemudoma poroča Zadružni zvezi. Poročilo naj obsega vsa naročila revizije v istem vrstnem redu, kakor so navedena v revizijskem poročilu. Tako

poročilo naj poleg zadrugine tvrdke podpiseta vedno po dva ude načelstva. Pomanjkljivo sestavljena in podpisana tozadevna poročila se namreč sploh ne smatrajo kot zadostna in se tudi ne jemljejo v poštev.

Le red v poslovanju in strogo vpoštevanje obstoječih predpisov pravil in zakona more nuditi našim zadrugam možnost za njihovo uspešno delo.

Pravilnik o prometu umetnih gnojil.

Da bi se nadzorovala vsa domača in tuja umetna gnojila, je ministrstvo za poljedelstvo na podlagi zakona o kmetijskih poskusnih in kontrolnih postajah predpisalo pravilnik o proizvodnji, uvozu in prometu umetnih gnojil.

Kot umetna gnojila je po pravilniku smatrati vse one snovi, ki služijo posredno ali neposredno prehrani kulturnih rastlin in so predmet trgovine. Umetna gnojila so podvržena nadzorstvu pri uvozu in v notranjem prometu glede vsebine hranljivih sestavin, identičnosti, čistote, uporabnosti in izvora. Za uvoz in notranji promet se dopuščajo samo ona gnojila, za katera je po analizi ugotovljeno, da niso škodljiva za rastline, oziroma da vsebujejo odrejeno najmanjšo količino rastlinske hrane.

Poleg tega se dovoljuje le s posebnim odlokom kmetijskega ministrstva uvoz in promet patentiranih gnojil in specialnih zmesi, katalitičnih in biokemijskih preparatov in bakterijskih kultur, ki s svojimi kemijskimi, fizikalnimi in biološkimi lastnostmi povoljno vplivajo na rodovitnost tal in prehrano kulturnih rastlin. Dovoljenje se more dobiti samo po izvršenem analitičnem pregledu in če je potrebno, tudi po ugotovitvi stvarne vrednosti omenjenih gnojil, oziroma prepa-

ratov potom vegetacijskih in poljskih ogle-
dov. Kdor želi, da se mu tak proizvod prizna in da se mu dovoli promet ali uvoz, mora predhodno zaprositi to dovoljenje od kmetijskega ministrstva in prošnji priložiti točno kvalitativno in kvantitativno analizo gnojila, oziroma preparata.

Vsak vagon gnojila, ki izhaja iz domačih tvornic ali se uvozi, mora imeti potrjeno do-
tične tvornice, v katerem je točno navedena odstotna vsebina potrebnih snovi. Poleg tega morajo domače tvornice in uvozniki jamčiti za vsako vrečo, zaboj itd., ki gre v promet, da odgovarja predpisom tega pravilnika glede vsebine hranljivih sestavin in da nima škodljivih snovi. Zaradi tega morajo proizvozniki in uvozniki vseh vrst blaga, ako je razsuto, postaviti blago v zaboje, sode ali vreče in plombirati s svojo svinčeno plombo. Brez potrebne garancije je uvoz in notranji promet gnojil zabranjen. Pri uvoznikih, ki nimajo lastne plombe, plombira na njihovo prošnjo blago pristojna poskusna in kontrolna postaja.

Vagonske pošiljatve uvoza umet. gnojil od strani zasebnikov za uporabo v lastnem gospodarstvu se oproščajo dolžnosti, da bi morala biti postavljena v vreče, sode ali druge posode, ako je blago razsuto. Tudi

so oproščena predpisov glede plombiranja. Kmetijska poskusna in kontrolna postaja dovoljuje takšen uvoz po predhodnem ogledu na podlagi izjave policijske oblasti, v kateri je povedano, da ima uvoznik lastno gospodarstvo in da bo umetno gnojilo uporabil za lastno potrebo.

Pristojna kmetijska poskusna in kontrolna postaja ima pravico, da vsak čas nadzoruje umetna gnojila po skladiščih, pri trgovcih in prodajalcih na drobno, zadrugah in pri vseh drngih osebah in ustanovah. Oni, ki kupujejo gnojila v tvornicah, imajo pravico zahtevati pri prodajalcih, da se skupno vzame blago za preizkušnjo v svrhu naknadnega pregleda pri pristojni kmetijski poskusni in kontrolni postaji. Prepovedano je uvažati in staviti v promet gnojila, ki imajo v sebi za rastline škodljive sestavine v večji množini nego je to dovoljeno po pravilniku.

Vse delo glede nadzorovanja umetnih gnojil v zasebnih in združnih skladiščih in po trgovinah z umetnimi gnojili izvršujejo pristojne poskusne in kontrolne postaje. Krajevno pristojnost postaj določi minister za poljedelstvo.

Vsak uvoznik, ki uvozi več nego 100 kg umetnega gnojila, mora, čim dospe blago na carinarnico, obvestiti kmetijsko poskusno in kontrolno postajo in mora tej vlogi pri-

ložiti izvirno tvorniško analizo blaga. Ako blago odgovarja pogojem, potem se bo uvoz dovolil.

Pravilnik odreja tudi register o uvozu umetnih gnojil in način, kako se bo vršila analiza. Ako kemijska analiza dokaže, da gnojilo ne odgovarja odredbam pravilnika, potem bo poskusna in kontrolna postaja o tem obvestila carinsko oblast in zahtevala, da se zabrani uvoz gnojilom tiste tvornice, ki bi dobavljala tako blago.

Uvoz umetnih gnojil se vrši samo preko carinarnic v Beogradu, Splitu, Ljubljani, Zagrebu, Osijeku, Mariboru, Novem Sadu, Subotici in Skoplju, kakor tudi preko onih carinarnic, za katere da pristojna kmetijska poskusna in kontrolna postaja posebno dovoljenje.

Za analizo umetnih gnojil se plačuje predpisana taksa.

Vse državne kmetijske poskusne in kontrolne postaje izvršujejo analizo po enakih metodah, ki jih bo predpisal minister za poljedelstvo. Prodajalca, ki bi namenoma predložil neresnične podatke o vsebini hranljivih sestavin ter bi s tem zavedel kupca, je treba prijaviti državnemu pravdnistvu na podlagi zakona o pobijanju nelojalne konkurence, da ga uradno preganja. Za vse ostale nepravilnosti izrekajo kazni policijske oblasti.

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 8. novembra 1931.

V ospredju zanimanja so danes razmere na denarnem trgu, kjer se pa polagoma obrača na boljše. Narodna banka daje bankam sedaj nekaj več denarja, da zamorejo zadostiti svojim obveznostim napram publiki. Dotok novih vlog v banko je minimalen, ravnotako tudi v regulativne hranilnice. Dobro

izkušnjo pa je napravila tukajšnja podružnica neke banke, ko je uvedla stalno tedensko varčevanje. Dotok vlagateljev in vlog je pokazal, kako veliko smisla je kljub vsemu še pri nas za varčevanje, kateremu bo treba zopet na vse načine pomagati do veljave.

Dne 21. oktobra je bil objavljen uradni komunike, ki je naznanil, da smo dobili v Franciji za kritje izgub zaradi uveljavljenja

Hooverovega načrta posojilo 300 mil. frankov, katerega bomo morali vrniti v teku enega leta in ga bomo porabili za vzdrževanje proračunskega ravnotežja. Izkaz Narodne banke za 22. oktober že izkazuje, da je za odgovarjajočo vsoto bilo povečano dobroimetje države pri banki. Na drugi strani pa je približno polovico tega zneska Narodna banka porabila za povečanje devizne podloge, drugo polovico pa je porabila za poravnavo prejšnjih obveznosti z rokom, tj. deviznih kreditov, ki jih je imela do tedaj najetih že 930.3 mil. Din. Glavne postavke izkaza z dne 22. X. so izkazovale v primeri z izkazom za 15. X. te izpremembe: državna dobroimetja pri banki so se povečala za 652.7 mil., devizni zaklad je narastel za vsoto 337.4 mil. Din na 701.4 mil. Din, dočim so istočasno obveznosti banke z rokom (devizni krediti) padle za 337.4 mil. na 592.9 mil. dinarjev. Polagoma je banka začela zviševati svoje menične in lombardne kredite, kar je prišlo tudi do izraza v povečanju obtoka bankovcev. Izkaz za zadnji oktober pa kaže, da država svojih dobroimetij ni porabila za vrnitev predujmov, ki so tedaj znašali 500 mil. Din, pač pa se je v dobi od 22. oktobra do 31. oktobra zmanjšalo državno dobroimetje pri banki za 190.7 mil. Din za tekoče potrebe države. Izmed ostalih važnih izprememb pri Narodni banki moramo omeniti politiko banke, da konvertira svoja devizna dobroimetja v zlato. Tako je znašal zlati zaklad banke dne 31. decembra lani samo 1,202.4 mil. Din, narastel pa je do srede leta 1931 (do 28. junija 1931, ko smo dobili zakonsko stabilizacijo dinarja) na 1,540.4 mil. Din do 22. septembra je zlati zakladbanke polagoma narastel na 1.545.5 mil. Din, v dobi od 22. septembra do 30. septembra se je zlati zaklad povečal za celih 100.1 mil., ravnoliko se je zlati zaklad v zadnjem tednu oktobra povečal za 99.8

mil. Din (v dobi od 22. oktobra do 31. oktobra). Tako znaša sedaj zlati zaklad naše Narodne banke 1.756.6 mil. Din. S tem je naša Narodna banka sledila vzgledu drugih emisijskih bank, ki ravnoliko radi eventualnih izgub skušajo čimprej konvertirati svoje devizne zaloge v zlato. S tem je vedno manj govora o zlatem in zlatodeviznem kritju, ker prehajamo vedno bolj na čisto zlato kritje. Po zakonu o Narodni banki mora znašati odstotek zlatega kritja najmanj 25, po najnovjšem izkazu Narodne banke pa znaša celo 28.46% (po stanju z dne 31. oktobra glasom najnovjšega izkaza). Vpoštevati je treba, da se morajo pri nas kriti poleg obtoka bankovcev tudi obveznosti po vidu, ki so torej takoj plačljive (državna dobroimetja pri banki, žiroračuni in računi državnih gospodarskih podjetij). Če bi vpoštevati samo obtok bankovcev, bi bil odstotek zlatega kritja znatno večji: znašal bi po stanju z dne 31. oktobra nad 33% ali nad tretjino, kar je dovolj.

Drugače smo pa zadnje dni doživeli par znakov, iz katerih bi se dalo sklepati na izboljšanje konjunktore. Politično sicer obisk Lavala, francoskega ministrskega predsednika, pri ameriškem predsedniku Hooveru ni prinesel posebnih rezultatov, pač pa je Franciji prepuščena prosta roka v Evropi. Zato se zadnje dni vršijo pogajanja med Nemčijo in Francijo, ki morajo Nemčiji prnesti nekaj olajšav, kar se tiče kratkoročnih dolgov. Za prihodnje leto pa se nam še obetajo veliki politični dogodki, ker se bo vršila velika razorožitvena konferenca.

Pri nas je kreditna kriza že obstoječo krizo še bolj poostrila, kar je razvidno iz zmanjšanja zaposlitve. Podatki Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani pričajo, da je dne 20. septembra t. l. bilo ua njegovem področju število zavarovanih delavcev manjše, kot v istem času lanskega

leta: 20. septembra za 4.255, dne 30. oktobra pa celo 8.849 delavcev. To je za poostritev gospodarske krize v mesecih september in oktober značilno. Nadalje urad sam podčrtava v svojem poročilu, da se mnogo bolj odpuščajo moški delavci, (ker so dražji op. uredništva) nego ženski. Na eno odpuščeno žensko odpade že 5 odpuščenih moških delavcev namesto nekdanjih štirih.

Podatki o naši zunanji trgovini v mesecu septembru kažejo, da je bila trgovinska bilanca po prehodni aktivnosti v mesecu avgustu za 195,5 mil. Din v tem mesecu pasivna, sicer za malenkosten znesek 11,7 mil. Din. S tem je pasivnost naše zunanje trgovine v prvih 9 mesecih narasla na 118,6 mil. Din. Zanimivo je ugotoviti, da je naš uvoz v prvih 9 mesecih letos bil v primeri s prvimi 9 meseci lani po količini za 24,5%, po vrednosti pa za 28% manjši, izvoz pa po količini za 29,7%, po vrednosti pa za 26,4%.

Med ostalimi dogodki, ki so važni za naše gospodarstvo, moramo omeniti, da Avstrija pripravlja radi naraščajoče krize svojega kmetijstva, posebno pa živinoreje, omejitev uvoza živine. S tem bodo zlasti prizadeti naši kraji, ki so vedno računali na prodajo znatnega dela presežka naše živine v Avstrijo. S tem se bo kriza v naši živinoreji le še povečala.

Zadružništvo v državi.

Glavna zveza obrtniških zadrug v Belgradu je imela koncem l. 1930 113 zadrug, kar je 17 zadrug več kot začetkom leta. Od teh 113 zadrug je bilo 85 kreditnih, 22 produktivnih in 6 nabavnih in prodajnih. Skupna vsota vseh aktiv oziroma pasiv za 78 kreditnih zadrug je bila 42,2 mil. Din; posojila so znašala 36 mil., gotovina 2,3 mil., med pasivnimi postavkami pa so znašali rezervni zakladi 11 mil., izposojila 18,5 mil. in ob-

vezne hranilne vloge 6 mil. Vsota vseh aktiv pri dvanajstih produktivnih zadrugah je znašala 6,6 mil. in pri šestih nakupnih in prodajnih zadrugah pa 13 mil. Din. Od kreditnih zadrug jih je 52 z neomejeno zavezo, ostale pa so z omejeno. Nekreditne zadruge pa so vse osnovane na omejeni zavezi. Kreditnim zadrugam pomaga s krediti Državna obrtna banka. Brez kreditne pomoči delo obrtniških kreditnih zadrug sploh ni bilo mogoče, saj tvorijo ravno izposojila nad polovico sredstev s katerimi delajo.

Zadružništvo v inozemstvu.

Zadružno vnovčevanje živine na Čehoslovaškem. Čehoslovaška živinoreja težko občuti konkurenco, ki ji nastaja vsled velikega uvoza klavne živine iz vzhodno- in južnoevropskih držav. Vsled tega so začeli kmetovalci iskati odpomoč v zadružnih vnovčevalnicah za živino in to zlasti v nemških pokrajinah države. Leta 1927 je bila ustanovljena glavna zveza za pospeševanje vnovčevanja živine v Pragi, k kateri so pristopile nemške zadružne zveze, nemški kmetijski sveti, razne organizacije živinorejcev in zadruge za vnovčevanje živine. Namen te zveze je, da posreduje pri nakupu plemenske in druge živine in da sodeluje pri zadružnem vnovčevanju živine. Na pobudo te zveze se je začel z vprašanjem vnovčevanja živine baviti tudi „Centrokooperativ“, to je osrednja organizacija celotnega kmetijskega zadružništva. L. 1930 je bila ustanovljena Kmetijska zveza za vnovčevanje živine kot družba z omejeno zavezo. Kot člani ji pripadajo razen Centrokooperativa še češka in nemška zadružna zveza v Pragi, češki in nemški kmetijski svet v Pragi in zveze živinorejcev. Zveza ima svojo vnovčevalnico na praškem trgu in na trgu v Ustju. V prvem letu njenega poslovanja je

znašal promet 3372 glav goveje živine, 17.790 prašičev, 941 telet in 30 ovc v skupni vrednosti 18.7 mil. kč. Prodaja se vrši pod vodstvom poslovodij potom lastnih prodajalcev. Klavno živino pa preskrbijo posebni zaupniki, ki prejmejo za stroške in kot nagrado določen znesek od glave živine. Vnovčevanje se vrši le v komisiji. V bodoče nameravajo otvoriti vnočevalnice še v Plznu, Libercu in Karlovih varih.

Iz gospodarstva.

„Zanatska banka kraljevine Jugoslavije“, podružnica v Ljubljani, je sklenila povišati obrestno mero od $7\frac{1}{2}\%$ na $8\frac{1}{2}\%$ za ona posojila, ki jih daje mešanim kreditnim zadrugam (kmetijsko-obrtnim) seveda pod pogojem, da te zadruge članom obrtnikom ne računajo več kot 11%. Uprava istega zavoda je tudi sklenila, da bo v bodoče dovoljevala mešanim kreditnim zadrugam tudi kredite v tekočem računu pod pogojem, da zadruge dovoljeni kredit uporabijo izključno le za posojila članom obrtnikom. Dosedaj je namreč ta zavod dovoljeval kreditnim zadrugam posojila le v obliki reeskonta menic, ki so jih mešane zadruge imele oziroma dobivale od svojih članov obrtnikov.

Davki in takse.

Konsumna društva in kuluk. Nekatero davčne uprave so zahtevale od konsumnih zadrug, da plačajo primeren prispevek namesto kuluka. Zadrुžna zveza se je zaradi tega obrnila do finančne direkcije v Ljubljani, da naj izreče, da konsumne zadruge

niso podvržene cestni obveznosti. Finančna direkcija je vlogo odstopila v rešitev banski upravi v Ljubljani, ki je z odlokom z dne 8. oktobra 1931, V. No. 136/811 sporočila Zadrुžni zvezi sledeče:

„Na vlogo z dne 24. VIII. t. l., predloženo finančni direkciji v Ljubljani obveščam naslovno zvezo, da konzumna društva po čl. 7 pravilnika o ljudskem delu niso podvržena cestni obveznosti, ker se ne smatrajo za pridobitne ustanove, o čemer naj se konzumna društva, včlanjena pri tamošnji zvezi obveste.

O tem se hkrati obvešča davčna uprava v Radovljici. - Pomočnik bana: dr. Pirkmajer.“

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 98.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 164.—, kostni superfosfat Din 124.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 210.—; kostna moka Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 130.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 138.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 60.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2 30; tropine od solčnih rož Din 95.—; modra galica Din 7.—; žveplo Din 3·20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vae članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza ima v zalogi tudi vse pisarniške potrebščine, kot npr. svinčnike, peresa, pečatni vosek, papir, pivnike, registratorje, preluknjače itd. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Knjiga tekočih računov	50 listov	Din 40—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov	100 listov cel gradl	72—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	200 " celo plat.		120—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	" nova izdaja	180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	" " " " " " " "		230—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	Knjiga denarnih listkov	100 strani	15—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	200		25—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	Knjiga pristopnic	50 listov	12—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	100		16—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	200		34—
Prošnje za posojilo	"	—50	Štraca* 100 listov Din 65—, 50 listov		40—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro	100 listov	75—
Obrestne tabele (na kartonu 3 ¹ / ₂ % do 6%)	"	2—	Blagovni skontro	50 listov	45—
6 ¹ / ₄ % do 7%	"	3—	Nakupna prodajna knjiga	100 listov	75—
7 ¹ / ₂ % do 8 ¹ / ₂ %	"	3—	Nakupna prodajna knjiga	50 listov	45—
9% do 10%	"	3—	Blago oddajni bloki		22—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Vložni zapisnik	50 listov Din 30, 100 listov	50—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik	200 listov	90—
Opomin dolžniku Din — 10, Opomin porokom	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)		4—
Opomin za podaljšanje posojila	"	—15	(vezane)		3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	(broširane)		1—
Pole za inventuro	"	—75	(celo platno)		5:50
Potrdila	"	—10	Zadružno-posojilne knjižice		3—
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Nakupne knjižice		1:40
Rač. zaključki (kartonirani po 20 komadov)	"	22—	Knjižice za imetnike tekoč. računa	16 list.	4:75
za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	—65	Knjižice za električni tok		1:50
Denarne kuverte	"	—10	Imenik zadružnikov	20 listov	20—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Imenik zadružnikov	30	25—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—75	Imenik zadružnikov	60	40—
Mlekarske pole	"	—75	100		70—
Tiskovine (priloge menični kredit)	"	—75	Knjiga porokov		20—
Mape za zadolžnice	"	8—	Knjiga odstopnic (broširano)		6—
Mape za ustanovne listine	"	12—	Sejni zapisniki		26—
			100 listov		30—
			Trgovske knjige z 2 kolonami		26—
			Indeksi		20—
			Mlekarske knjižice		3:75
			Saldo-Konti na trdem papirju	50 listov	30—
			" " " " " " " "	100	50—
II.			III.		
Knjiga hranilnih vlog	50 listov	Din 60—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din	2—
" " " " " " " "	100	105—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)		2—
" " " " " " " "	150 celo platno	160—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge		2—
" " " " " " " "	200 pol usnje	270—	Pravila za živinorejske zadruge		2—
Knjiga posojil	50 listov	65—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)		2—
" " " " " " " "	100	110—	Pravila za mlekarske zadruge		2—
" " " " " " " "	150	155—	Pravila za zadružne elektrarne		2—
" " " " " " " "	200 pol usnje	270—	Pravila za zavarovanje goveje živine		2—
Razdelnik za kreditne zadruge	50 listov	50—	Pravila za strojne zadruge		2—
" " " " " " " "	100	85—	Pravila za živ. selekcijske zadruge		2—
" " " " " " " "	150 celo pl.	135—	Pravila za pašne in gozdne zadruge		2—
Razdelnik za nedenarne zadruge	24 listov	40—			
" " " " " " " "	50	60—			
" " " " " " " "	100	100—			
Blagajniški dnevnik	100 listov	45—			
Blagajniški dnevnik	200 listov celo platno	95—			

